

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Наставно научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду на седници одржаној 9. маја 2022. године донело је одлуку о формирању Комисије за писање реферата о урађеној докторској дисертацији докторанда Јовице Павловића насловљеној „Примена етике сецесије у процени оправданости захтева за отцепљењем у Источној и Југоисточној Европи“ у следећем саставу: проф. др Небојша Владисављевић, редовни професор, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, проф. др Миодраг Јовановић, редовни професор, Правни факултет, Универзитет у Београду, и проф. др Ђорђе Павићевић, редовни професор, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду – ментор.

Комисија је прегледала и оценила урађену докторску дисертацију и на основу мишљења свих чланова изабране Комисије Наставно научно већу Факултета политичких наука подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Јовица Павловић је мастер политиколог који се бави политичком теоријом, питањима везаним за легитимитет савремене државе и идентитетским политикама. Посвећен је проучавању сепаратизма и иредентизма, као и других политичких феномена који подривају суверенитет и територијални интегритет постојећих међународно признатих земаља. Посебно се интересује за нормативне теорије сецесије, па стога и за право народа на самоопредељење.

Рођен је у Варшави 1989. године. Основну школу Роберт Вагнер завршава у Њујорку, а гимназију Образовне фондације Међународна матура у Стокхолму, где 2006. године уписује студије политикологије на Факултету политичких наука Стокхолмског универзитета. Уједно похађа и студије медија, културе и друштва на Универзитету Содерторн. Почетком 2009. године постаје најмлађи дипломирани политиколог, а средином 2011. у двадесет другој години живота и најмлађи мастер

политиколог Стокхолмског универзитета. Дипломирао је на теми „Разлози НАТО интервенције на Косову: Критичка анализа супротстављених ставова,“ а мастерирао на теми „Критичка анализа дискурса путем ког српско друштво перципира ромску заједницу.“ По повратку у Србију 2013. године уписује докторске студије политикологије на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, где пријављује докторску дисертацију „Примена етике сецесије у процени оправданости захтева за отцепљењем у Источној и Југоисточној Европи.“

Као докторанд Факултета политичких наука у периоду од 2015. до 2017. године учествује на међународном истраживачком пројекту „Медији, комуникација и демократија“ (*MeCoDEM*) финансираном од стране Европске комисије у оквиру Седмог оквирног програма за истраживање и технолошки развој. У исто време учествује и на неколико истраживачких пројеката невладине организације Форум за етничке односе, као истраживач сарадник и коаутор две публикације: „Националне мањине у односима Србије са суседима“ и „Анализа политика – Подстицање интеграције у Србији.“ У периоду од 2015. до 2016. године био је и стажиста одсека за културу одељења за односе с јавношћу Амбасаде Сједињених Америчких Држава у Београду, док је стипендиста немачке Фондације Конрад Аденауер био од 2016. до 2017. године.

У радни однос са Институтом за европске студије ступа у мају 2018. године, прво као истраживач приправник, да би у мају 2019. године стекао звање истраживача сарадника. Исте године постаје и стални сарадник невладине организације Центар за примењене европске студије. У периоду од 2020. до 2022. године учествује на пројекту „Либерализам, демократија, држава и сецесија“, који је у оквиру Програма сарадње српске науке са дијаспором подржао Фонд за науку Републике Србије, па део истраживачког рада обавља на Универзитету Меквори у Сиднеју у сарадњи са проф. др Александром Павковићем. Током 2021. године био је и члан српског истраживачког тима који је радио на пројекту „Монитор медијског плурализма 2022“, спроведеном под руководством Центра за медијски плурализам и слободу медија Европског универзитетског института у Фиренци, а подржаном од стране Европске уније. Тренутно учествује на пројекту „Културни трансфер између Србије и Европе у периоду од 19. до 21. првог века“ подржаном од стране Фонда за науку Републике Србије у оквиру Програма ИДЕЈЕ, којим ће до 2025. године у име Факултета политичких наука руководити проф. др Слободан Марковић.

Учествовао је на седамнаест научних скупова и конференција у земљи и иностранству, између осталог и на Сабору политиколога Удружења за политичке науке Србије одржаном у Београду 2016. године, на Светском конгресу политичких наука Међународног удружења за политичке науке одржаном у Познању 2016. године, на завршном радном састанку пројекта Медији, комуникација и демократија одржаном у Кејптауну 2016. године, на округлом столу о правима националних мањина у уставноправном систему Републике Србије одржаном у Српској академији наука и уметности 2017. године, као и на семинару поводом промоције књиге проф. др Маргарет Мор (*Margaret Moore*) одржаном у Институту за филозофију и друштвену теорију 2017. године. Објавио је следеће научне радове:

Павловић Јовица, “Утицај институционалних чинилаца на националне, верске и лингвистичке расцепе у Уједињеном Краљевству и Швајцарској током различитих страначких ера”, *Политичка ревија*, вол. 45, бр. 3, 2015, стр. 171-190.

Павловић Јовица, “Дигитализација јавне сфере у Србији: *online* притисци извршне власти на омбудсмана и реакција опозиционо опредељене Твитер заједнице”, *Политичке перспективе*, вол. 7, бр. 3, 2017, стр. 51-74.

Павловић Јовица, “Избори за Европски парламент у Шведској, Данској и Финској 2019. године: позиционирање партија у односу на домаће и европске теме”, *Култура полиса*, посебно издање бр. 3, 2019, стр. 167-180.

Марковић Ксенија и Јовица Павловић, “Територијална или културна аутономија за националне мањине? Студија случаја Републике Србије” у: Тибор Варади (ур.), *Права националних мањина у уставноправном систему Републике Србије*, Одбор за проучавање националних мањина и људских права Српске академије наука и уметности, Београд, 2019, стр. 83-98.

Vladislavljević Nebojša, Aleksandra Krstić & Jovica Pavlović, “Communicating Power and Resistance in Democratic Decline: The 2015 Smear Campaign against Serbia’s Ombudsman” in: Katrin Voltmer et al. (eds.), *Media, Communication and the Struggle for Democratic Change*, Palgrave Macmillan, Cham, 2019, pp. 205-228.

Милутиновић Ирина и Јовица Павловић, “Дискурс о насиљу над женама у српским онлајн медијима: доминантне комуникацијске стратегије”, *СМ – Communication and Media*, бр. 45, 2019, стр. 5-36.

Милутиновић Ирина, Јовица Павловић и Србобран Бранковић, “Извештавање о сецесији у српским медијима: случајеви Шкотске и Каталоније”, *Српска политичка мисао*, вол. 68, бр. 2, 2020, стр. 247-274.

Енглески језик течно говори, чита и пише, а служи се и шведским језиком.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација „Примена етике сецесије у процени оправданости захтева за отцепљењем у Источној и Југоисточној Европи“ кандидата Јовице Павловића технички је уподобљена са Упутством о облику и садржају докторске дисертације које Универзитет у Београду примењује од 2019. године. Писана је фонтом *Times New Roman*, са проредом 1 и маргинама 20мм. Дисертација има 356 страна, од којих је 314 страна основног текста, док остатак чине насловна страна на српском и енглеском језику, страница која наводи научна звања и имена чланова Комисије, резиме на српском и енглеском језику, садржај, списак цитиране литературе, списак цитираних докумената, списак наведених извора из медија и са Интернета, биографију и библиографију аутора, као прилог сачињен од неопходних изјава. Треба напоменути и то да дисертација, осим текста, садржи и 10 приказа/илустрација и 3 самостално креиране табеле.

Списак коришћених научних извора обухвата 416 јединица (систематизованих у три целине), од којих је монографија, научних чланака и текстова у зборницима 229, релевантних докумената 121, а извора из медија (који укључују и изворе са Интернета) 66. Кандидат је користио домаће и стране монографије, научне и стручне радове домаћих и страних аутора, релевантне медијске изворе, документе међународних организација и државних институција међународно признатих земаља. Посебан нагласак Комисија ставља на коришћење литературе на страним језицима, која је сачињена од капиталних дела важних за проучавање теме којој је кандидат посветио дисертацију.

Дисертација се састоји из пет целина/поглавља: Увод у предмет истраживања, Успостављање нормативног утемељења за развој примењене етике сецесије, Развој примењене етике сецесије, Примена употпуњене либералне етике сецесије у процени оправданости и спроводљивости конкретних захтева за отцепљењем у Источној и

Југоисточној Европи и Завршна реч. Наведена поглавља чине смислену и кохерентну целину, обрађујући различите аспекте који се тичу предмета истраживања. Основна теоријска и методолошка полазишта поткрепљена су и утемељена на обимној литератури. Стога докторска дисертација кандидата Јовице Павловића представља заокружену целину у научном, стручном и методолошком смислу. Сходно томе, Комисија може да закључи да је и по форми и по суштини докторска дисертација у складу са научним методолошким стандардима и захтевима.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације јесте изучавање најистакнутијих нормативних теорија сецесије и релевантних случајева отцепљења ради обликовања предлога морално ваљане и у пракси употребљиве/примењиве етике иступања из међународно признатих држава (превасходно оних држава које се налазе у Источној и Југоисточној Европи). Стога је први научни циљ дисертације усмерен на пружање предлога ‘употпуњене либералне етике сецесије’ који – поред општих филозофских и теоријских начела – одређује и институционалне моделе, процедуре и конкретне механизме за праведну имплементацију права на екстерно самоопредељење у случајевима где су потребе и захтеви за независном државом морално ваљани и спроводљиви. Тај циљ подразумева и успостављање норми, вредносних премиса и униформних принципа за евалуацију моралне оправданости појединачних тежњи ка отцепљењу, али и за процену могућности реализације тих тежњи у пракси, при чему је политичка, безбедносна и економска самоодрживост потенцијалне земље одређена као важан критеријум. Другим речима, задатак је изучити и промислити моралност права на отцепљење (што је домен нормативне етике сецесије), а затим одредити праведне и изводљиве начине спровођења политичког поступка сепарације (што припада области до сада недовољно разрађене примењене етике сецесије), с циљем дедуковања употребљиве теоријске и етичке окоснице за процену оправданости појединачних захтева за осамостаљењем и конкретних покушаја примене права на екстерно самоопредељење (први корак – друго поглавље дисертације), али и с намером предлагања процедура за правичну имплементацију тог права тамо где је сецесија смислена и/или неопходна (други корак – треће поглавље дисертације).

Но, пошто сецесија није увек нужно најбољи пут до најпотпунијег облика политичког самоуправљања (нпр. бројчано мали народи који немају капацитет да оформе политички и економски одрживе самосталне државе квалитетнији облик самоопредељења могу остварити унутар развијених демократских земаља), други корак првог научног циља подразумева и конципирање институционалних механизма и модела за постизање највишег могућег нивоа аутономије у случајевима где захтев за независном државом није морално оправдан, односно где јесте, али где праведно отцепљење није технички изводљиво.

Други научни циљ подразумева примену предлога ‘употпуњене либералне етике сецесије’ ради евалуације моралне оправданости и процене спроводљивости неколико активних/потенцијалних захтева за отцепљењем, али и ради конципирања солуција за спорове око граница и правно-политичког статуса *de facto* независних територија (четврто поглавље дисертације). Конкретно, фокус је усмерен на Источну и Југоисточну Европу, подручје које су током претходне три деценије обележили успешни и неуспешни покушаји одвајања од међународно признатих држава, као и насилно и мирно стицање независности, али и у ком ескалација сецесионистичких сукоба и даље представља реалну опасност, што због активних поступака отцепљења који су прерасли у нерешене/замрзнуте конфликте (Придњестровље), што због у политичком дискурсу често присутног позивања на могућност сепрације (Република Српска). Поред управо наведених, проучава се и специфични пример Либерланда, случаја прокламовања независности који сâм по себи није чин сецесије, већ последица ранијег отцепљења Републике Хрватске од СФРЈ (при чему је још незаокружени спор око демаркационе линије између те земље и Републике Србије оставио простора за један крајње неуобичајен друштвени експеримент у оквиру ког је државу прогласила група појединаца, а не народ).

Овако постављени научни циљеви потпомажу испуњавање два друштвена циља дисертације. Први друштвени циљ је пружање доприноса стварању вредносног миљеа који би омогућио додатно и доследније приближавање важећег међународног правно-политичког поретка изворним начелима идеје о народном самоопредељењу, јер кандидат долази до закључка да та начела – када се прилагоде савременом контексту и када се принципијелно следе – нуде најправеднији и (како у моралном, тако и у практичном смислу) најадекватнији оквир за приступање проблемима и питањима која се тичу отцепљења; оквир који поседује потенцијал да у будућности умањи могућност

неусклађеног (па самим тим и геополитички дестабилизујућег) опхођења према сецесионизму, попут оног виђеног у случајевима широм Источне и Југоисточне Европе. У том погледу, први друштвени циљ је добрим делом у складу са напорима заступника аскриптивних нормативних теорија сецесије, такође познатих и као либералне теорије националног самоопредељења или теорије примарног права.

Други друштвени циљ подударан је са другим научним циљем дисертације, јер се проучавањем оправданости и евалуацијом спроводљивости активних и у будућности могућих захтева за отцепљењем у Источној и Југоисточној Европи, као и предлагањем солуција за граничне и територијалне спорове на том подручју, остварују не само научни резултати (кроз пружање свежих емпиријских увида у активне случајеве сецесије) већ се уједно излажу и конкретни институционални предлози који би могли бити од општег значаја, пошто нуде иновативне приступе решавању проблема везаних за отцепљење; проблема који већ три деценије оптерећују поменути географски простор. Та врста могућег друштвеног доприноса дисертације од кључног је значаја, јер се успостављање употребљивог оквира за свеобухватно моралноетичко сагледавање и приступање акту проглашења независности чини крајње неопходним у времену у ком се вредности на којима је заснован међународни правни поредак (попут очувања територијалног интегритета држава и поштовања права народа на самоопредељење) грубо крше и/или злоупотребљавају, што се најбоље огледа управо у односу великих светских и регионалних сила према сецесионизму на простору Источне и Југоисточне Европе.

4. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Пошто дисертација није класична политиколошка студија – већ рад из области политичке теорије – уместо стандардних истраживачких хипотеза (које се проверавају емпиријским налазима) успостављене су полазне (хипотетичке) претпоставке које су евалуиране у односу на њима подударна и супротстављена теоријска становишта, али и у односу на чињенице прикупљене применом оперативних метода (попут анализе садржаја).

Прва полазна претпоставка представља предлог нормативног основа за развој ‘употпуњене либералне етике сецесије’. Она гласи: „Право на екстерно територијално

самоопредељење је колективно морално право које могу поседовати искључиво политички формирани народи, а они се на њега могу позвати тек када испуне све неопходне услове и стекну довољне капацитете да оформе самосталну, демократску и функционалну државу поступком који не угрожава стабилност, безбедност и права других народа или државе коју напуштају.“ Ова претпоставка заснована је на ставу да припадност народу представља моралну и политичку вредност. Тај став представља прву од три тврдње на којима се темељи нормативни сегмент ‘употпуњене либералне етике сецесије’.

Друга тврдња на коју се ослања прва полазна претпоставка је та да морално оправдано може бити само екстерно територијално самоопредељење оних народа који су у стању да формирају независне, демократске и функционалне земље. Трећа тврдња налаже да је праведан само онај чин сецесије путем ког се тако конципирана држава формира, а да се притом у питање не доводе политичка/економска сигурност и права оних народа који ће након отцепљења чинити мањинско становништво унутар нове земље, или оних који остају у ‘старој’ држави. Стабилност старе државе – као већ успостављеног политичког субјекта – такође не сме бити угрожена, осим у случајевима када је она неправедна, односно када је сецесија нужна. Дакле, разједињење – све и да води ка настанку изузетно демократске и функционалне земље – не може бити легитимно уколико ће остатак старе државе тим чином изгубити могућност да се политички и економски одржи.

Друга полазна претпоставка надовезује се на управо успостављену трећу тврдњу прве претпоставке, јер – поред тога што предлаже територијални, временски и процедурални оквир за спровођење поступка отцепљења – детаљније одређује и минималне услове за формирање и одрживо постојање функционалне државе. Она гласи: „Најправеднији од свих морално оправданих начина примене права на сецесију подразумева: а) пристанак централних власти да се са представницима народа који тежи екстерном самоопредељењу упусте у темељите разговоре о свим могућим приступима том захтеву (пре него што то питање изазове политичку кризу), б) вишефазни процес анкетних подухвата и каскадних референдума – уз надзор званично задужених међународних контролних тела и мисија тамо где је то потребно – који за циљ има прецизирање географских јединица унутар којих ће се гласати о независности (уколико се преговарачке стране претходно сложе око тога да такво гласање треба организовати) и в) спровођење демократске воље у дело, односно дугогодишње и

постепено преношење суверенитета са старе државе на настајућу (ако се утврди непобитна жеља за осамостаљењем).“

Пристанак централних власти на разматрање отцепљења као реалне могућности пожељан је онда када воља за политичком независношћу достигне критичну масу унутар народа који тежи екстерном самоопредељењу. Постојање критичне масе (или недвосмислене подршке независности) је очигледно у ситуацијама попут неупитне изборне победе партија чији се програм базира на идеји сецесије, али и онда када дође до широких и мирним путем незауостављивих окупљања/демонстрација у којима се позива на право народа да напусти државу. Сматра се да у таквим ситуацијама разједињење може да иде у прилог чак и централним властима, јер пролонгирано опирање сецесионизму у потпуности окупира јавни простор читавог друштва (производећи политички дубоко подељене, дезинтегрисане и дисфункционалне државе), при чему је овај став једна од три тврдње на којима се заснива друга полазна претпоставка.

Међутим, политичку одговорност за праведно спровођење поступка отцепљења немају само представници централних власти, који имају моралну обавезу да препознају постојање неупитне воље за осамостаљењем код мањинског народа. Њу у једнакој мери поседују и заступници тог народа, јер су дужни да (у свом даљем политичком деловању) одустану од сецесионистичких политика уколико претрпе пораз приликом одржавања референдума о независности. Такође, на њима је и одговорност да не подстичу подршку захтевима за независном државом – већ да остварењу права на самоопредељење теже кроз интерну аутономију – уколико њихов народ не поседује капацитете (попут територијалне концентрисаности, довољно велике територије или задовољавајуће бројчаности) да оформи политички, економски и безбедносно самоодрживу (функционалну и демократску) земљу.

Према другој тврдњи на којој почива друга полазна претпоставка дисертације, сматра се да су величина територије и бројчаност популације задовољавајући када је народ довољно бројан и када је настањен на територији која је довољно пространа да се (унутар потенцијане државе) обезбеди одрживост свих важних сектора привреде, јавне управе и безбедносних снага. Трећа тврдња односи се на техничке аспекте имплементације права на самоопредељење. Сматра се да је најадекватнији поступак спровођења воље за сецесијом у дело онај који се базира на вишефазном

референдумском процесу. Њега треба отпочети анкетним подухватима с циљем утврђивања у којим локалним административним јединицама – попут општина – постоји воља за екстерним територијалним самоопредељењем, али и стручним теренским студијама које би (приликом демаркације/делимитације изборних јединица унутар којих треба одржати први у низу плебисцита) у обзир узеле и факторе попут локације инфраструктурних објеката и природних ресурса. На пример, ако се на територији чије се становништво жели отцепити налазе ауто-пут и електрана који су изграђени или одржавани новцем свих пореских обавезника (или рудник од ког зависи привреда остатка државе), дату површину потребно је изоставити из оквира референдумом захваћене територије. Када је то немогуће, неопходно је утврдити висину (једнократне или континуиране) компензације која ће старој држави следовати ако дође до отуђења поменуте имовине, при чему се сматра да су за вршење такве процене најкомпетентније мешовите стручне комисије, састављене од локалних и међународних експерата. Питања ове природе најбоље је решити пре одржавања последње у низу референдумских етапа, како би јавност која одлучује о будућем статусу територије на којој живи била адекватно информисана о свим аспектима отцепљења; превасходно о потенцијалним обавезама нове земље према старој.

Након окончања описаног подухвата иницијалне/грубе демаркације, треба одржати прву плебисцитну фазу, којом би се утврдило да ли становништво на означеној територији подржава отпочињање процеса стицања независности од постојеће државе. Процентуалну подршку неопходну за успех на првом референдуму – као и на онима који након њега уследе – треба уговорити током преговора између централних власти и представника народа који се отцепљује. Иако је утврђивање егзактног постотка незахвално, сматра се да подршка сецесији мора бити приметно већа од прости већинске. Потврдан одговор на прво референдумско питање значио би: а) почетак постепеног преношења суверенитета са старе државе на нову, што би подразумевало увећавање постојећег нивоа аутономије делегирањем додатних извршних, законодавних и судских овлашћења мањинском народу (односно одлазећој регији), као и б) отпочињање подухвата демократске делимитације будућих међународних граница (одржавањем каскадних плебисцита). Након окончања два управо поменута процеса, потребно би било организовати и финални референдум, онај после ког би – уколико његов исход то дозволи – уследило проглашење независности.

Трећа полазна претпоставка дисертације износи хипотетичке ставове о потенцијално најбољим институционалним решењима за конкретне примере сецесионизма који се овде проучавају. Она гласи: „Примењиве аспекте употуњене либералне етике сецесије треба прилагодити околностима њихове имплементације, односно: а) контексту институционално формално решених сецесионистичких спорова (који никада нису престали бити или поново постају генератор потенцијалних сукоба) или б) контексту замрзнутих конфликта.“

Конкретно, случајеве институционално (не)решених сецесионистичких спорова, попут Републике Српске (где умерена или снажна жеља за независношћу и даље постоји упркос институционалним солуцијама које су очувале територијални интегритет Босне и Херцеговине), треба разликовати од замрзнутих сукоба, попут оног у источном делу Молдавије (односно у Придњестровљу), јер примена ‘употпуњене либералне етике сецесије’ у претходним случајевима мора бити прилагођена не само постојећем стању на терену, већ и институцијама којима се тренутно регулише статус дотичних народа и територија, док код потоњих примера то није могуће, јер однос сепаратистичких територија са остатком државе још није озакоњен и формално регулисан. Због тога замрзнутим конфликтима мора да претходи процес нормализације централних власти и сепаратиста – уз појачани надзор међународних мировних мисија, тела и посредника – па тек потом (или уједно са њим) примена горепредложеног начина стицања независности (или реинтеграције у оквире старе земље).

Коначно, у случају специфичног примера Либерланда (који сâм по себи није сецесионистички подухват, већ резултат недовршеног поступка постсецесионистичке делимитације) износи се тврдња да солуција лежи у спровођену арбитражног поступка са циљем решавања граничног спора (поступка налик оном у који су биле укључене Словенија и Хрватска), осим ако се владе Србије и Хрватске претходно саме не договоре око компромисног решења. То решење би могло да подразумева заједничко управљање дунавским адама и пиобаљем путем институционалног аранжмана налик оном успостављеном на Острву фазана (на реци Бидасоа између Шпаније и Француске), својеврсном кондоминијуму којим пола године управља једна држава, а потом друга.

5. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Све управо наведене полазне претпоставке (и њима одговарајуће тврдње) научно су потврђене применом методе успостављања уске рефлексивне равнотеже. Мисаона техника успостављања рефлексивне равнотеже од појединца који је спроводи захтева да – када наиђе на чињеницу/теорију која сама по себи има смисла, али која није компатибилна са његовим уверењима – преиспита своја становишта тако што ће их суочити, поредити и вредновати у односу на ту чињеницу/теорију, као и у односу на сва остала релевантна мишљења, теорије и емпиријске податке, све док не оформи нови конзистентан став о предмету промишљања, односно док не успостави рефлексивну равнотежу између првобитног становишта и нових чињеница/теорија.

Када је циљ преиспитивање полазног становишта о моралности и праведности неког поступака (попут сецесије), примена описане мисаоне технике спроводи се у четири корака. Први корак методе подразумева изношење почетног става о проблему који се разматра, као и упознавање са свим осталим супротстављеним и релевантним ставовима о том проблему, али и емпиријским сазнањима и чињеницама које би могле да их поткрепе/оповргну. Почетни став у оквиру ове дисертације представљен је управо кроз полазне хипотетичке претпоставке.

Други корак успостављања рефлексивне равнотеже – који налаже идентификацију и евалуацију најубедљивијих аргумената/теорија од свих оних спознатих током предузимања првог корака дате методе – у оквиру ове дисертације спроведен је у три наврата; једном у другом поглављу дисертације (и то супротстављањем полазних/хипотетичких нормативних ставова на којима се заснива ‘употпуњена либерална етика сецесије’ са најснажнијим аргументима осталих ставова о датом питању, пре свега оним аргументима које износе заступници три групе нормативних теорија о сецесији), други пут у трећем поглављу дисертације (поређењем полазних/хипотетичких ставова о томе које су процедуре и механизми најправеднији и најкориснији у погледу имплементације моралног права на екстерно самоопредељење са најправеднијим и најкориснијим аспектима постојећих и већ примењиваних политика и процедура, оних идентификованих употребом раније поменутих оперативних метода), а трећи пут у четвртном поглављу (кроз проверавање хипотетичких ставова на постојећим примерима сецесионизма).

Трећи корак предузет је понављањем поступка спроведеног током другог корака – како у другом, тако и у трећем и четвртном поглављу рада – с тим што је овом

приликом концентрација усмерена на идентификацију и критику најслабијих аргумената нормативних теорија о сецесији, односно на откривање најконтроверзнијих аспеката већ предложених/примењених механизма, институционалних модела и политика везаних за имплементацију права на интерно и екстерно самоопредељење. Дакле, други и трећи корак се ослањају на емпиријска сазнања и разноврсне емпиријске примере путем којих се илуструју врлине и мане теоријских аргумената, практичних политика и примењивих предлога/решења која се испитују.

Коначно, током четвртог корака представљена је успостављена рефлексивна равнотежа. Другим речима, представљен је нови/коначни став о истраживачким проблемима дисертације, као и разлика између финалног става и почетних (хипотетичких) претпоставки. Овај корак је спроведен у завршним сегментима другог поглавља (где је након евалуације нормативних теорија о сецесији изнет закључак о моралним начелима на којима треба засновати 'употпуњену либералну етику сецесије'), у последњем делу трећег поглавља (где је презентован нацрт коначног предлога 'употпуњене либералне етике сецесије'), као и унутар четвртог поглавља (где су предложена потенцијална решења конкретних територијалних спорова), док је он у потпуности реализован у петом/завршном поглављу.

Применом методе успостављања уске рефлексивне равнотеже тако је формирана и структура саме дисертације. У њеном уводном делу, кандидат одређује и прецизира предмет истраживања у теоријском и операционом погледу, проблематизује сецесију (као феномен и као политички процес) кроз осврт на историју права на народно самоопредељење, дефинише научне и друштвене циљеве дисертације, истраживачка питања и проблеме, описује методолошки приступ којим се користи (као и оперативне методе које примењује приликом истраживања), те успоставља полазне (хипотетичке) претпоставке.

Друго поглавље, које је посвећено успостављању нормативног утемељења за развој примењене етике сецесије, кандидат користи како би кроз евалуацију постојећих теоријских осврта на моралност отцепљења (као политичког чина и као процеса) успоставио основ за даљи развој сопственог предлога етике отцепљења. Поглавље почиње кратким освртом на развој филозофске дебате о праву на сецесију од међународно признатих држава, а највећим делом је посвећено хоризонталном и вертикалном поређењу аскриптивних, плебисцитних и ремедијалних теорија

отцепљења. Закључује да се до најбољег нормативног утемељења за развој примењене (у пракси употребљиве) етике сецесије долази хибридном приступом, превасходно ослоњеним на ремедијална и аскриптивна (али донекле и на плебисцитна) теоријска начела; начела која су заправо у великој мери компатибилна, што кандидат и демонстрира.

Треће поглавље, које уједно представља и највеће/централно истраживачко поглавље, посвећено је развоју примењене етике отцепљења. Предлог који нуди кандидат назива 'употпуњеном либералном етиком сецесије'. У овом поглављу лежи највећи научни допринос дисертације, будући да је се датом задатку до сада мало академских писава посветило директно, на начин на који то чини кандидат. Како би приступио поменутом задатку (који подразумева одређивање територијалних, процедуралних и временских оквира морално оправданог отцепљења), он се ослања на примере добре и лоше праксе. Тако се кандидат – у одељку који се бави морално оправданим начинима артикулација народне воље за екстерним територијалним самоопредељењем – посвећује изучавању примера шкотског и каталонског референдума о независности, као и моралности начина на који су централне власти у Лондону и Мадриду реаговале на намере дела њиховог становништва да прогласи независност. Долази до закључка да опхођење Владе Уједињеног Краљевства према шкотском сепаратизму представља модел начина на који демократске државе треба да се опходе према датој појави, док понашање представника шкотских националиста који су стремили независности такође оцењује као поучно, узорно и меродавно.

Затим се окреће разматрању начина на који треба прецизирати конкретну територију на којој би се могла оформити држава, у случају да већина локалног становништва искаже вољу да се осамостали. У овом одељку, кандидат проучава начин на који су вишефазни каскадни референдуми коришћени унутар Швајцарске са намером разграничења новонастајућих кантона од већ постојећих, али се такође дотиче и занимљивог историјског примера демаркације границе између Краљевине СХС и Аустрије у Корушкој области, након окончања Првог светског рата. Комбинујући ова искуства са теоријским предлозима плебисцитне теорије отцепљења, кандидат формира прилично разрађен и добрим делом иновативан модел морално оправданог демократског поступка стицања и проглашења независности.

Кандидат се затим окреће изучавању налина на који би се право на национално самоопредељење могло остварити тамо где прокламовање независности и сецесија не представљају морално оправдану или (тренутно) технички изводљиву опцију. У том погледу, пореде се различити модели интерне територијалне и нетериторијалне аутономије, а долази се до закључка да треба применити онај модел који најбоље одговара политичким капацитетима народа жељног веће аутономије.

Коначно, кандидат примењивост ‘употпуњене либералне етике сецесије’ разматра и у (пост)конфликтним подручјима. Долази до закључка да ће успешност примене његовог моралноетичког предлога увелико зависити од контекста у ком се она примењује, те да се у случају конфликтних или постконфликтних друштава прво мора приступити истинској нормализацији односа завађених страна, а тек потом и примени гореописаног модела отцепљења/разједињења.

Коначно, у четвртном поглављу кандидат објективну примењивост свог примењеноетичког модела отцепљења и разграничења испитује на источно и југоисточноевропским примерима. Као што је раније напоменуто, у ту сврху одабрани су и проучени примери Либерланда, Републике Српске и Придњестровља/Транснистрије, односно Србије/Хрватске, Босне и Херцеговине и Модлавије.

Проучавањем првог наведеног случаја, кандидат потврђује полазну претпоставку да проглашење независне земље од групе појединаца која не представља народ – и која стога није супштински везана за земљу/домовину на којој се жели осамосталити – не може бити морално оправдан чин. Уједно аргуентује да решење граничног спора на Подунављу треба тражити у начинима на који су пограничне општине Републике Србије и Републике Хрватске превазилазиле практичне проблеме изазване постојањем непрецизиране међународне границе, те да је – уколико до компромиса на билатералном нивоу ипак не дође – најбоље покренути арбитражни поступак налик ономе који је вођен између Републике Хрватске и Републике Словеније. Притом, тај поступак проучен је детаљно у трећем поглављу дисертације, па су том приликом предочени начини на које се могу избећи све његове нежељене последице.

Проучавањем другог наведеног случаја, кандидат указује на начине на који би се постојећи политички проблеми унутар Босне и Херцеговине могли превазићи

применом ‘употпуњене либералне етике сецесије’ – кроз поступак који би могао, али не би нужно морао, да резултира територијалним разједињењем Републике Српске и Федерације БиХ – остајући свестан многобројних ризика њене имплементације у постконфликтном контексту. Проучавањем трећег горенаведеног случаја, кандидат указује на начине путем којих би се његов предлог ‘употпуњене либералне етике сецесије’ могао применити у контексту спречавања потенцијалних будућих оружаних сукоба. Пето и најкраће поглавље, односно „завршну реч“, кандидат користи како би потврдио основне хипотезе од којих се полазило у истраживању и како би изнео закључна запажања.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација кандидата Јовице Павловића „Примена етике сецесије у процени оправданости захтева за отцепљењем у Источној и Југоисточној Европи“ испунила је постављене захтеве и очекивања и остварила задате научне циљеве. Комисија је мишљења да је кандидат Јовица Павловић адекватним истраживачким поступком и у складу са академским стандардима успео да оствари научни резултат, те и да пружи свој допринос академској заједници и постојећем научном фонду. Ова докторска дисертација представља самосталан и оригиналан рад кандидата Јовице Павловића. Систематичност истраживања огледа се у употреби адекватног методолошког апарата, као и у обимној литератури, превасходно на енглеском и српском језику, која је релевантна и путем које кандидат поткрепљује своје тврдње. Резултати истраживања проистичу из постојећег фонда знања, али га истовремено и додатно оснажују и допуњују. Највећи допринос остварен је у домену развоја примењене етике сецесије, чиме је унапређено научно-истраживачко поље које се бави правом народа на самоопредељење. У том смислу, ово научно истраживање је кохерентно, у складу са постојећим истраживањима из дате области, коју допуњује новим увидима и иновативним приступом релевантној теоријској проблематици.

7. Закључак

На основу изведеног истраживања Комисија сматра да је кандидат Јовица Павловић показао смисао за научно-истраживачки рад и продубљено разумевање

сецесије као појма, феномена и политичког процеса. Кандидат је показао да има капацитете за анализу и систематизацију. Озбиљним, темељним и посвећеним приступом кандидат је путем научног истраживања изнедрио релевантне резултате који представљају важан допринос разумевању посматраног предмета истраживања. Сама докторска дисертација својим обимом превазилази постављене и условљене стандарде. То је и за очекивати, када се у обзир узму амбициозни научни и друштвени циљеви које је кандидат поставио пред себе приликом писања дисертације, а потом их и успешно испунио.

Анализом и критичком оценом ове докторске дисертације, Комисија закључује да је дисертација кандидата Јовице Павловића написана у потпуности у складу са усвојеном пријавом и одобрењем Наставно научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду. Комисија сматра и оцењује да ова докторска дисертација представља самостално научно дело, па су се самим тим стекли и сви неопходни услови за њену јавну одбрану. Сходно томе, Комисија предлаже Наставно научно већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да усвоји Извештај, да формира комисију за одбрану у истом саставу и да одобри јавну одбрану докторске дисертације.

У Београду, 30. мај. 2022.

КОМИСИЈА

Проф. др Небојша Владисављевић

Факултет политичких наука, Универзитет у
Београду

Проф. др Миодраг Јовановић

Правни факултет, Универзитет у Београду

Проф. др Ђорђе Павићевић

Факултет политичких наука, Универзитет у

Београду